

Sociální pedagogika na Ústavu pedagogických věd Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně

Jakub Hladík

Historie studijního oboru

Studijní obor sociální pedagogika se na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně (UTB ve Zlíně) začal realizovat v akademickém roce 2003/2004, a to v bakalářském stupni v kombinované formě. O rok později se ke kombinované formě přidali studenti prezenční. V červnu 2006 univerzitu opustili první absolventi kombinované formy a v roce 2007 také absolventi prezenčního studia sociální pedagogiky. Navazující magisterský obor sociální pedagogika byl pro kombinovanou formu akreditován v roce 2005. První absolventi bakalářského studia mohli bez přerušení, po absolvování přijímací zkoušky, pokračovat v magisterském stupni. Akreditace prezenční formy navazujícího magisterského stupně studijního oboru sociální pedagogika byla získána v roce 2006. V současné době je sociální pedagogika v bakalářském stupni obou forem akreditována do roku 2029 a v magisterském stupni do roku 2024.

Sociální pedagogika byla od počátku klíčovým sociálně-vědním studijním oborem, který se ještě před vznikem Fakulty humanitních studií (FHS) na UTB ve Zlíně realizoval (FHS vznikla v roce 2007, do té doby byl studijní obor pod záštitou Univerzitního institutu). Rozvoj studijního oboru sociální pedagogika spolu s výzkumnou a publikační činností pracovníků Ústavu pedagogických věd (ÚPV), který po celou dobu výuku v tomto studijním oboru zabezpečuje, umožnil vznik FHS, na které se dnes realizují další pedagogické obory (vedle zdravotnických a jazykových). Absolventi mohou na fakultě pokračovat v doktorském studijním programu Pedagogika.

S vývojem na trhu práce a s nároky zaměstnavatelů se během minulých sedmnácti let proměňovala skladba studentů kombinované formy. V prvních letech patřilo mnoho studentů kombinované formy mezi zaměstnance Policie ČR. Následovalo období, kdy převažovali studenti zaměstnaní ve státní správě. Dnes tito studenti tvoří stále významnou část, avšak v posledních letech přibýlo mnoho studentů z oblasti neziskového sektoru a zejména ze sociálních služeb.

Zaměření studijního oboru a profil absolventa

Sociální pedagogika ve Zlíně byla vždy zaměřena obecněji na výkon pomáhajících profesí, čímž dávala prostor absolventům k poměrně širokému uplatnění jak v sociální, tak v pedagogické oblasti. Ke specifikům zlínské sociální pedagogiky patří její bližší vazba se sociální prací, která se projevuje v kurikulu studia (některé předměty zaměřené na sociální práci a sociální služby). Obsah studia je v souladu se Standardy vzdělávání v oblasti sociální pedagogiky (na jejichž tvorbě spolupracoval J. Hladík). Do profilu absolventa magisterského stupně patří, že zná historii oboru sociální pedagogika, rozumí terminologii a teoriím sociální pedagogiky, propojuje poznatky z oblasti pedagogiky s dalšími společensko-vědními disciplínami (zejm. s filozofií /výchov/, kulturní a sociální antropologií, sociologií), zná manažerské postupy a techniky specifické pro výchovně-vzdělávací a sociální instituce a organizace, orientuje se v legislativě související s výkonem sociální pedagogiky v praxi, plánuje, realizuje a evaluuje výzkumné aktivity a projektovou činnost zaměřenou na pedagogickou a sociální oblast; plánuje, realizuje a evaluuje preventivní, výchovné a vzdělávací činnosti, vede pracovní týmy, využívá specifické komunikační techniky v závislosti na charakteru prostředí a typu příjemců, využívá odbornou sociálně-pedagogickou terminologii při komunikaci v anglickém jazyce. Absolventi se uplatňují ve školách a školských zařízeních na pozicích vychovatele, asistenta pedagoga a pedagoga volného času, ve střediscích volného času a na školských odborech obecních a krajských úřadů.

V oblasti sociální nachází absolventi uplatnění v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež či nízkoprahových zařízeních pro drogové uživatele, v domovech pro seniory, azylových domech, odborech sociálních věcí na obecních a krajských úřadech a v oblasti sociálně-právní ochrany dětí. Pro studijní obor je typická velmi nízká až nulová nezaměstnanost absolventů.

Výzkumné zaměření pracoviště

Výzkum se soustředí především na dvě dlouhodobě rozvíjená témata: Sociokulturní diverzitu ve vzdělávání a na Autoregulaci učení a chování v závislosti na sociálním prostředí. Snahou je orientovat výzkumné aktivity tak, aby byly v souladu s realizovaným studijním oborem a rozšiřovaly poznatkovou bázi sociální pedagogiky. Jako úspěšné lze hodnotit získávání a řešení projektů GA ČR: *Dynamika autoregulace u sociálně vyloučených žáků* (2017–2019, hlavní řešitelka: K. Hrbáčková). Projekt se zaměřoval na zjišťování toho, jaká je struktura autoregulačních mechanismů u dětí vyloučených z třídního kolektivu. Snahou bylo odhalit, jak tyto mechanismy fungují v závislosti na procesu sociálního odmítání, a najít latentní faktory, které oslabují nebo posilují autoregulační mechanismy u sociálně vyloučených žáků. *Porozumění procesu autoregulace u dětí a mládeže v institucionální péči* (2013–2015, hlavní řešitelka: S. Vávrová). Projekt byl zaměřen na oblast autoregulace u nezletilých dětí a mladistvých žijících v tzv. totálních institucích. Předmětem zájmu bylo studium determinantů a podmínek rozvíjení jejich procesu autoregulace. Projekt vycházel z předpokladu, že organizace zřízené společností ke korekci rizikového chování u dětí a mladistvých svým charakterem spíše přispívají k jeho konzervaci a reprodukci. *Determinanty rozvoje multikulturní kompetence studentů pomáhajících profesí* (2012–2014, hlavní řešitel: J. Hladík). Projekt byl zaměřen na problematiku multikulturní kompetence. Cílem bylo explicitně definovat multikulturní kompetenci a její komponenty, vytvořit nástroj pro měření multikulturní kompetence, identifikovat determinanty multikulturní kompetence a na základě toho vytvořit validizovaný model multikulturní kompetence. Důraz byl kladen na odhalení vzájemných vazeb mezi složkami modelu. *Kognitivní a nonkognitivní determinanty rozvoje autoregulace učení studentů pomáhajících profesí* (2009–2011, hlavní řešitelka: K. Hrbáčková). Cílem projektu bylo odhalit podmínky rozvíjení autoregulace učení studentů pomáhajících profesí. Pozornost byla věnována kognitivní i nonkognitivní dimenzi autoregulace učení studentů. Byl vytvořen nástroj pro měření míry autoregulace učení studentů, který umožnil další zkoumání v této problematice. Pracovníci ÚPV publikují své články v zahraničních i domácích odborných časopisech a vydávají také monografie kapitoly v monografiích.

Další aktivity související s rozvojem oboru

Jako nejvýznamnější se ukazuje rok 2013. V tomto roce se pracovníci ÚPV podíleli na vzniku časopisu Sociální pedagogika (založen ve spolupráci s Pedagogickou fakultou Masarykovy univerzity, hlavním redaktorem je od roku 2016 J. Hladík) a na vzniku Asociace vzdělavatelů v sociální pedagogice (předsedou Výkonného výboru je J. Hladík). Pro rozvoj sociální pedagogiky jako vědního oboru mají časopis i asociace velký význam. Časopis Sociální pedagogika vytváří jedinečný prostor odborníkům v sociální pedagogice i širší veřejnosti k publikování textů, čímž dochází k rozvoji sociální pedagogiky i k jejímu pevnějšímu etablování v systému pedagogických disciplín. Asociace je diskusní a pracovní platforma, přičemž mj. prosazuje legislativní změny směřující k zařazení sociálního pedagoga mezi pedagogické pracovníky. Na podporu tohoto záměru v poslední době asociace vydala náplň práce sociálního pedagoga v základní škole. Asociace v minulosti vydala také Standardy vzdělávání v oblasti sociální pedagogiky pro jednotlivé typy studijních programů. Kromě těchto aktivit, na kterých se pracovníci ÚPV velkou měrou podílí, je realizována vždy během akademického roku řada workshopů, konferencí a setkání určených jak studentům, tak akademickým pracovníkům v oboru sociální pedagogika a široké veřejnosti.

Osobnosti působící na pracovišti

Studijní obor sociální pedagogika na UTB ve Zlíně zakládal prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc. Pod jeho vedením byly zpracovávány první akreditační materiály a právě prof. Švec vtiskl oboru obecnější

charakter zaměřený na pomáhající profese s pevnějším propojením se sociální prací. Jeho důraz na nutnost mezioborového pojetí kurikula a široké uplatnění absolventů jak v pedagogické, tak hlavně sociální oblasti je ve studijním oboru dodnes patrný. Prof. Švec byl prvním děkanem FHS a významně se zasadil o rozvoj pedagogických i nepedagogických studijních oborů. Jeho přínos lze vidět také v důrazu na kvalitní publikační činnost a řešení výzkumných projektů, k čemuž vedl své mladší kolegy. Významným sociálním pedagogem, který na ÚPV několik let působil, byl PhDr. Antonín Bůžek, Ph.D. Výuku i tvůrčí činnost obohacoval zejména o témata práv dětí a prevenci rizikového chování. Dr. Bůžek dlouhá léta stejně jako prof. Švec působil v České pedagogické společnosti. České i zahraniční osobnosti v oblasti výchovy a sociální pedagogiky jsou, vedle problematiky vzdělávání Romů, doménou doc. PhDr. Mgr. Jaroslava Balvína, CSc., který dosud na ÚPV působí. Doc. Balvín významně přispívá k popularizaci výchovné práce M. Dědiče a k porozumění sociálně-pedagogickým aspektům v dílech P. Pittra, J. Korczaka, A. S. Makarenka či L. N. Tolstého.

Závěr

Sociální pedagogika má ve Zlíně pevné místo. Stále patří ke studijním oborům, které jsou pro fakultu klíčové. Na ÚPV, který studijní obor realizuje, působí mnoho akademických pracovníků, kteří svou pedagogickou i tvůrčí činnost směřují k rozvoji sociální pedagogiky a jsou aktivní v Asociaci vzdělavatelů v sociální pedagogice, v redakční činnosti časopisu Sociální pedagogika a v řadě dalších aktivit.

Jakub Hladík

Fakulta humanitních studií, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Jakub Hladík působí na Ústavu pedagogických věd Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Zabývá se sociální pedagogikou, autoregulací a multikulturním vzděláváním. V těchto oblastech publikoval řadu odborných článků v českých i zahraničních časopisech. Byl členem mnoha výzkumných týmů. Je předsedou Asociace vzdělavatelů v sociální pedagogice a hlavním redaktorem časopisu Sociální pedagogika.